

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10— K pol leta . . . . . 5— " četrta leta . . . . . 2-50 " posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 30 h . . . . . dvakrat . . . 25 " . . . . . trikrat . . . 20 " za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 10 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Narodno, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Zaveza avstr. jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani

Nujna seja upravnega odbora.

Podpisano vodstvo je na svoji seji, vršeči se dne 26. t. m., sklenilo, da nujno skliče

sejo upravnega odbora na soboto, dne 2. novembra 1918.

Dnevni red:

1. Nagovor predsednika.
2. Poročila članov vodstva.
3. Kataster učiteljstva in šolstva po vsem slovenskem ozemlju.
4. Vprašanje okrajnih in deželnih šolskih nadzornikov.
5. Poročilo odseka o reformi ljudskega šolstva.
6. Poročilo o našem tisku.
7. Predlogi upravnih odbornikov.

Seja se vrši v sobi načelstva „Učiteljske tiskarne“ v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6, pritrilje; začne se točno ob 8. uri zjutraj in se nadaljuje ob 3. uri pop. Vse člane upravnega odbora (glej § 10. A Zavezinih pravil!) nujno pozivljamo, naj se te seje zanesljivo udeleže! Naj pridejo kolikor mogoče temeljito pripravljani na 3., 4. in 5. točko dnevnega reda!

Vodstvo Zaveze avstr. jugoslov. učiteljstva,

v Ljubljani, dne 26. oktobra 1918.

Predsednik:

L. Jelenc l. r.

Tajnik:

Vil. Rus l. r.

Proglas Narodnega Vjeća SHS.

Narodno Vjeće Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki je zborovalo 17., 18. in 19. oktobra t. l., naznanja narodu Slovencev, Hrvatov in Srbov, da od tega časa, pooblaščen od vseh narodnih strank in skupin, prevzema vodstvo narodne politike. Od sedaj ne bo v splošnih narodnih vprašanjih nobena stranka, niti skupina, niti parlamentarna skupina več vodila nikake posebne politike, niti se posamezno pogajala s faktorji izven naroda, ampak bo v vseh teh vprašanjih v bodoče edini predstavitelj in odločilni činitelj Narodno Vjeće.

Narodno Vjeće, ki ga vodijo velike ideje narodne samoodločbe in demokracije, ki so tudi že pred vojno prešinjale ves naš narod in ki so tekom vojne zmogale v mednarodni politiki, določa za rešitev našega narodnega vprašanja sledeče temeljne zahteve:

1. Zahtevamo zedinjenje našega celokupnega naroda Slovencev, Hrvatov in Srbov in vsem njegovem narodopisnem ozemlju, ne oziraje se na katerekoli si bodi deželne in državne meje, v katerih živi sedaj — v enotno, popolnoma suvereno državo, urejeno po načelih političke in gospodarske demokracije, kar vsebuje odpravo vseh socialnih in ekonomskih krivic in neenakosti.

2. Zahtevamo, da bo na bodoči mednarodni mirovni konferenci naš narod enotno zastopan po svojih posebnih odposlancih.

3. Zato odklanja Narodno Vjeće načrt rešitve našega narodnega vprašanja v smislu avstrijskega cesarskega manifesta

z dne 16. t. m., kakor tudi vsak bodoči predlog, ki bi stremil za tem, da se reši naše narodno vprašanje delno in da se mu odvzame njegov mednarodni značaj.

4. Narodno Vjeće smatra, da se bo edino s sprejetjem teh načel zajamčil trajen mir med narodi, združenimi v svobodnih državah, in s tem omogočila zveza narodov in splošno razoroženje.

5. Narodno Vjeće izjavlja, da se bo v smislu splošnih načel demokracije zajamčil vsem drugonarodnim manjšinam v državi Slovencev, Hrvatov in Srbov svoboden razvoj, sosednjim državam v zaledju pa omogočil in zajamčil trgovsko-prometni dostop na morje, toda ne da bi bila s tem prizadeta naša teritorialna celovitost in državna suverenost.

Narodno Vjeće poziva celokupni naš narod ene krvi in jezika, ene duše in srca, da se za oživotvorenje teh zahtev in načel zavzame z ono vdanostjo in samozatajevanjem, kakor ju zahteva ta usodepolni čas.

Strnimo se torej vsi v eno veliko, nerazrušno narodno kolo, ki mu je pred očmi samo veliki ideal narodnega zedinjenja, svobode in neodvisnosti, da se s tem pokazemo vredni velikega časa, v katerem živimo, in velikih nalog, ki smo jih prevzeli.

V Zagrebu, 19. oktobra 1918.

Za Narodno Vjeće Slovencev, Hrvatov in Srbov:

Predsednik:

Dr. Anton Korošec.

Podpredsednika:

Dr. Ante Pavelić

in

Svetozar Pribičević.

Lex magistri.

Predlog glede zakona o občinskem tajništvu in šolski kmetiji.

S preustrojem države se pripravljata tudi reforma ustave. Živimo v dobi demokracije, to se pravi, ta reforma se izvrši samo s sodelovanjem ljudstva, ne v tajnem kabinetu kakkega diplomata ali birokrata. Nova ustava bodi seme nove svobode in novih razvojnih možnosti, bodi nov okvir za novo sliko.

V sliki nove države bo stala na prvem mestu podoba našega kmeta. Svetovna vojna je pokazala, da je kmet na fronti in v zaledju prvi steber države.

Tako so govorile in se laskale kmetu sicer že pred vojno razne stranke, a nobena se ni resno potrudila za samostojno organizacijo naših agrarcev. Kmet je bil vsem le molzna krava in glasovno blago. Kar se je storilo zanj dobrega, se je storilo zanj z istim namenom, ki z njim naloži sebični govedar kravi polne jasli, da namolze več mleka. Kmet je bil pred vojno samo »možno in glasovno blago«, vpreženo v ošabno drdrajočo kočijo raznih gospodov.

Vsi prijatelji in pristaši bodoče države vidimo neizbežno potrebo, da okrepiamo in podpremo prvi steber države s samostojno organizacijo, ki dvigne na eni strani kulturo kmetiškega življenja, na drugi pa pomnoži plodnost naše zemlje.

Ker so pred vojno sistematično in premišljeno zatirali vsak samostojni kmetiški pokret, kar po vojni ne bo težko do zadnje podrobnosti dokazati, ne bo sedaj lahko, kar iz nič in kar čez noč ustvariti samostojno agrarno organizacijo. Zato so potrebne prehodne naprave, ki naj čimprej uresničijo avtonomno agrarno organizacijo.

V tem prehodu potrebuje naš agrar, naš kmet inteligentnega prijatelja in svetovalca, ki živi v trajnem in tesnem stiku z njim in pozna kot njegov sin vse njegove kulturne in gospodarske potrebe; naš kmet potrebuje prijatelja in svetovalca, ne gospodujočega voditelja, ki je materialno od njega odvisen, ki je torej prisiljen, kmeta brezsrčno izkoriščati in hujskati v lastno korist; naš kmet potrebuje prijatelja in svetovalca, ki bo nesebično in brez ozira na vsako ozkosrčno strankarsko politiko sodeloval v njegovi strokovni organizaciji. In kdo pride iz občine v poštev za inteligentno sodelovanje v strokovni agrarni organizaciji našega kmeta? Samo ljudski učitelj je sposoben in poklican, da pomore kmetu skozi prehodno dobo na lastne noge strokovne agrarne organizacije.

Država ugodi samo elementarni potrebi, ako konkretno izrazi svoje spoštovanje in svojo pravičnost napram kmetu že v ustavi. Ta konkretni izraz naj dobi obliko v zakonu o občinskem tajništvu in o šolski kmetiji.

Ustavni zakon občinskega tajništva predpostavlja občino kot celico, kot organizacijo enoto države, v občini sodeluj učitelj kot komisar in svetovalec inteligence v vseh kulturnih in gospodarskih zadevah; učitelj sodeluj v obliki občinskega tajnika, ki prejema nagrado za postransko službo naravnost iz državne, ne iz občinske blagajnice, tako da bo učitelj-tajnik nekaka kompromisna oseba, ne

samo državni uradnik, a celo ne samo občinski pisar. Da bo učitelj vršil svojo nalogo v strokovni agrarni organizaciji uspešno, mu mora preskrbeti država potrebnih sredstev. Prvovrstno sredstvo mu izroči ustavni zakon o šolski kmetiji, ki ne prinaša nič novega, nič prevratnega, ampak pomeni samo razširjenje in razvoj obstoječega šolskega vrta. Sedanji šolski vrt se naj popolni v samostojno, vzorno šolsko kmetijo, ki se bo na njej kmet-občan vsak dan nazorno vezbal v racionalni agrikulturi. Denarna sredstva za šolske kmetije dobavi takoj in začasno na pr. posebna zemljiška banka (kulturna banka).

Narodno in zavedno učiteljstvo uvede takoj energično akcijo za sprejem zakona o občinskem tajništvu in šolski kmetiji v novo ustavo, dotične resolucije predloži vsem odločilnim činiteljem in tudi vsem učiteljskim društvom drugih narodov. Lex magistri — zakon o občinskem tajništvu in o šolski kmetiji — je mednarodnega pomena! Slovenski učitelj se v svoji visoki in idealni kulturnosti zaveda, da je sicer v prvi vrsti učitelj svojega naroda, da pa je istočasno in implicite tudi učitelj človeštva.

Zakon o šolski kmetiji bo korekturno vplival na splošni razvoj šolske reforme, zlasti na reformo našega učiteljskega vsakemu učiteljskiču se nujno prikloni agrarna akademija, ki se na njej mladi učitelj tudi praktično izvežbaj v glavnih gospodarskih panogah.

Naša lex magistri, obstoječa iz junktima obeh zakonov o občinskem tajništvu in o šolski kmetiji, temelji na vitalni potrebi naše bodoče države, motiv tega učiteljskega sodelovanja izvira samo iz državnega idealizma. Naša najvišja in zadnja instanca na zemlji je naša država! Zbuditi in razvneti tudi v kmetu ta najvišji ideal na zemlji, bodi prva dolžnost ljudskega pedagoga. Učitelj je naraven posredovalec med kmetom in državo: na eno njegovo ramo se opira kmet, da se povzpne ob njem kulturno in gospodarsko, na drugo ramo se mu naslanja država, da jo učitelj ponese v ljudstvo v obliki državnega idealizma!

Poziv v aprovizacijskih zadevah.

Osrednje vodstvo kranjskih okrajnih učiteljskih aprovizacijskih odborov ima svoj prvi skupni sestanek v soboto, dne 2. novembra, popoldne ob dveh v načelstveni sobi »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani. K temu sestanku naj odpošlje vsaka okrajna učiteljska aprovizacija po dva člana, od katerih naj eden pripada Zavezinemu učiteljstvu, eden pa okrajni podružnici »Slomškove Zveze«. Za vse kranjske učiteljstvo je ta sestanek izredne važnosti, zato ne sme manjkati tega dne odposlanec nobene okrajne učiteljske aprovizacije!

Potmno naj povrne udeležencem ali dotična okrajna aprovizacija ali pa stanovska organizacija. Za slučaj pa, da bi se zaradi prometne železniške zveze nikakor ne mogla katerakoli okrajna aprovizacijska organizacija udeležiti skupnega sestanka, naj sporoči ta v tem slučaju takoj vodstvu l. mestne deške ljudske šole v Ljubljani o svojih dosedanjih uspehih in morebitnih še nerešenih tozadevnih kora-